

МАНДРІВКА СТЕЖКАМИ СКОВОРОДИ (короткий репортаж з Відня)

Доброго дня, мої любі українофіли – сквородознавці! Наш репортаж «Мандрівка стежками видатного українського філософа Григорія Сковороди» присвячений перебуванню українського мислителя за кордоном в Європі в 1745–1750 рр. Сьогодні ми у Відні, в одному з європейських міст, яке, можливо, відвідав Григорій Савич в той період. Методом екстраполяції, але навпаки, з майбутнього у минуле, уявімо найбільш визначні місця того часу, які міг би відвідати Григорій Сковорода.

Перша зупинка:

Наша перша зупинка – собор святого Стефана – головний храм Відня, його символ та духовний центр всієї Австрії. Перший храм на його місці був побудований у 1137–1147 рр., але багато разів руйнувався, перебудовувався, а в сучасному вигляді був збудований десь до 1511 р. Він акумулював всі художні стилі того часу: романський, готику, Ренесанс і бароко. У 1365 р. Герцог Рудольф IV, який також є засновником Віденського університету, заснував незалежний від Пассау капітул Усіх святих, що зіграло роль при заснуванні у 1469 р. єпископства у Відні. З 1677 р. продовжується перебудова собору в стилі бароко – головний вітвар та неоготики – вітражі.

Які філософські думки зародилися в голові Григорія Савича після неодноразових відвідувань собору святого Стефана? Мабуть, був вражений архітектурною, скульптурною, живописною, музичною сторонами облаштування собору, неймовірною професійно-мистецькою працею, здібностями як архітекторів, скульпторів, художників, так і мистецькими здібностями тисяч простих людей, які своїми руками увіковічили художній дух митців, можливо це вплинуло на формування його філософії, теорію «сродної праці». Для мене, як і для філософа, і як для людини – сродна праця за своїм покликанням, талантом духу, визначає сутність людини і філософську концепцію її щастя.

Друга зупинка:

Друга наша зупинка і, мабуть, найбільш головна, яка визначила мету перебування нашого філософа за кордоном в Європі – Віденський університет. Він був заснований у 1365 р. і є одним з найстаріших та найбільших університетів Європи. В ньому навчається 92 тисячі студентів за спеціалізацією 187 курсів в 60 корпусах міст Австрії. Ми знаходимося перед головним корпусом університету на Університетрінг. Якраз у XVII ст. в європейських університетах відбувалися зміни в навчальних програмах: було відкинута схолас-

тику і взято курс на раціональну філософію, математику та природознавство, внесено зміни у протікання навчального процесу (знято диспути) і запроваджено семінари. Опанувала ідея, що університетське навчання – це духовна та моральна діяльність, освіта через науку є водночас вихованням моральності людини. Академік Д. Баглій з цього приводу задає питання і сам відповідає: «Що дало перебування за кордоном Г. С. Сковороді? Закордонні враження, наукові знання зачерпнуті з першого джерела».

А зараз ми в холі Віденського університету, який студенти називають «Alma mater Rudolphina», зануримося в студентську середньовічну народну пісню, по легенді створену в Гейдельберзькому університеті, яка стала студентським гімном. Розпочинається словами:

Гей повеселимося, поки молоді!
Мине молодість квітуча,
Старість нас пов'є, мов туча, і земля покриє.
Те життя лиш мить одна,
Вмить воно пролине.
Хай живе науки храм,
Хай живуть учені.
Хай живуть дівчата,
Всі струнки й ласкаві,
Що любов'ю тепло несуть,
Ніжні, в праці жваві.

І цей гімн вписується в «кордоцентризм» української філософської думки та теорії «сродної праці – щастя» Г. Сковороди.

Третя зупинка:

Наша третя зупинка – сучасна Петерскірхе, побудована у 1733 р., вважається найгарнішим віденським храмом у стилі бароко. Тут у будні о 15:00 проходять безкоштовні органні концерти. Як ви вважаєте, Григорій Савич спокусився б присутністю в цьому храмі та чи не торкнулася б музика Й. Баха – найбільш видатного представника стилю бароко, струн серця українського козака? Деякі дослідники вважають, що в окремих творах Баха відчутний вплив української культури. А можливо це спорідненість мелосу, фольклору

українців і народних пісень німців (найбільш давні жителі Саксонії – полабські слов'яни), їх міг чути і Й. Бах. Опосередковані зв'язки Баха з Україною могли існувати через брата, що служив у війську Карла XII, був під Полтавою, а потім разом з українськими козаками та майбутнім гетьманом П. Орликом потрапили до Стокгольму. А ще твердять про знайомство Й. Баха з українським бандуристом, співаком та лютністом Т. Білоградським, який жив у Дрездені. Т. Г. Шевченко згадував Й. Баха у повісті «Варнак». Цією інформацією ми прослідковуємо зв'язки музичної європейської культури з українською музичною культурою та її вплив на Г. С. Сковороду.

Четверта зупинка:

А зараз наша четверта зупинка. 26 червня 2013 у столиці Австрії відкрили пам'ятник українським козакам, які в 1683 р. брали участь у битві під Віднем та подальшому усуненню турецької загрози в Європі. Проблему участі козаків в цій битві досліджували вчені-історики: І. Німчук, Б. Крупницький, І. Назарко. В поході Яна Собеського – польського короля, твердять вони, брали участь від 5000 до 15000–20000 козаків, але в подальших дослідженнях зупинилися на числі 500 чоловік. Цим подіям у Відні присвячено два пам'ятники: 1) пам'ятник українським козакам на горі Леопольдсберг, який був встановлений у 2013 р., архітектори – батько та син Чепелики; 2) пам'ятник українським козакам на пагорбі в Тюркеншанц. У мене немає сумніву, що місця боїв по захисту Європи від Османської Імперії обов'язково відвідав Г. Сковорода, тим паче, що в літописі С. Величка, який охоплює події 1720–1770 рр., на основі документів військової канцелярії, про ці події йде мова.

П'ята зупинка:

Наша п'ята та остання зупинка. Греко-католицька церква святої Варвари на вулиці Постгасе, 8. В 1773 р. ця церква була передана у власність греко-католицької семінарії, а в 1775 р. тут вже була греко-католицька церква. До 1893 р. з семінарії при цій церкві було випущено понад 463 священнослужителів та науковців, які несли Слово Боже та наукові знання в народні маси. Праворуч від входу в храм – пам'ятник ще одному видатному письменнику.

меннику, поету, вченому, філософу І. Франку, який певний час проживав у Відні, тут написав наукову дисертацію та захистив її у Віденському університеті. Про зв'язок цієї церкви з Україною свідчить настінна ікона на хорах «Хрещення Русі-України в 988 р.», навпроти неї «Визволення Відня від турків в 1683 р. – «козаки в складі війська Я. Собеського», виконані в неовізантійському стилі з українськими художніми елементами. На видному місці знаходяться дошки: А) З місцями битв першої світової війни, участі в ній українців. Б) Дошка пам'яті загиблим під час другої світової війни. В) Дошка пам'яті визвольних змагань в Україні 1918–1928 рр. Г) Меморіальна дошка В. Вишиваному 1895–1948 рр.

Основна мета нашої короткої подорожі стежками Г. С. Сковороди у Відні та інформація, яку ми отримали, думаю, доводить, що Україна та українці мали та мають міцні історичні зв'язки, які пролягають через століття, а українська ментальність, культура та наука мають європейський характер, є складовою європейської цивілізації та європейської культури. І сьогодні, в умовах кривавої війни з Росією, ми залишаємося європейським народом, європейською країною, а всі намагання ворога втягнути нас в московсько-азійський простір, московсько-азійську цивілізацію приречені. Україна буде залишатися сама собою – європейською державою.

УДК 141.1(477)

Ганна Прідиба,

викладач-методист

Київського фахового медичного коледжу №3

ТВОРЕЦЬ УКРАЇНСЬКОГО ВІДРОДЖЕННЯ

Григорій Савич Сковорода мав козацьке коріння. Сім'я Сковороди належала до козаків-землеробів. Як виходець із козацького роду він прагнув до свободи, особистісного завоювання світу, що було типовим для менталітету українців. Г. Сковорода жив у XVIII столітті, яке було наповнене негативними подіями для Української держави: репресіями проти українських козаків, знищенням автономії гетьманщини. Можливо це стало поштовхом до внутрішньої непокори, бажанням Григорія за будь-яку ціну залишитись вільним як духовно, так і фізично. Він відмовився служити при дворі імператриці, зробити власну кар'єру в Києво-Могилянській академії, відмовився прийняти чернечий